

Alkotmánybíróság

1535 Budapest, Pf. 773.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/ 0 1 1 5 4 - 2 / 2020	
Érkezett: 2020 JÚL 16.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: db	<i>Ju</i>

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (2) bekezdése alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő:

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény 2020. május 29. napjától hatályos 3. § k) és x) pontjának, illetve 44. § (3) bekezdésének, a 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontjának és a 69/B. § (3) bekezdésének és 101/A. § (2) bekezdésének alaptörvény-ellenességét, azok ugyanis sértik az Alaptörvény II. (emberi méltósághoz való jog), VI. (magán- és családi élethez való jog), XV. (diszkrimináció tilalom), és XX. (testi és lelki egészséghez való jog)cikkében védett alapvető jogokat valamint a B) Cikkben védett jogállamiság elvét, és az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján semmisítse meg azt.

Indítványozók:

Indítványozók az Abtv. 52. § (5) bekezdése alapján nem járulnak hozzá a személyes adataik közzétételéhez.

■ [REDACTED]
[REDACTED] 2020. március 22. kelt kérelmet (P/1. számú melléklet) terjesztett elő nemének megváltoztatása és ezzel összefüggésben utónevének módosítása érdekében, a tértivevény (P/2. számú melléklet) értelmében 2020. március 25. napján érkezett meg a kérelem Budapest Főváros Kormányhivatalához, a kérelem érdemi elbírálására még nem került sor.

■ [REDACTED]
[REDACTED] 2018. június 27. napján (könyvelt küldemény feladóvevénye) kérelmet (P/3. számú melléklet) terjesztett elő nemének megváltoztatása és ezzel összefüggésben utónevének módosítása érdekében [REDACTED]

Indítványozó kérelmét Budapest Főváros VII. Kerület Erzsébetvárosi Polgármesteri Hivatala 2020. június 15. napján utasította el az At. 69/B. § (3) bekezdése alapján, KI/34981-1/2020/VI. iktatószámmal. (P/4. számú melléklet) Indítványozó továbbá családnevét is meg kívánja változtatni, tekintettel arra, hogy családja kitagadta transzneműsége miatt.

- [REDACTED]
[REDACTED] 2020. február 25. napján kérelmezte nemének megváltoztatását és ezzel összefüggésben utónevének módosítását, Budapest Főváros Kormányhivatala 2020. május 22. napján BP/D/66-5/2020-as iktatószámon az ügyet áttette a Budapest VII. kerületi anyakönyvvezetőnek (P/5. számú melléklet), a kérelem érdemi elbírálására nem került sor.

- [REDACTED]
[REDACTED] 2020. február 1. napján kelt kérelmet (P/6. számú melléklet) terjesztett elő nemének megváltoztatása és ezzel összefüggésben utónevének módosítása érdekében, a tértivevény (P/7. számú melléklet) értelmében 2020. február 11. napján érkezett meg a kérelem Budapest Főváros Kormányhivatalához, a kérelem érdemi elbírálására még nem került sor.

- [REDACTED]
[REDACTED] 2019. április 3-án kérelmezte nemének megváltoztatását és ezzel összefüggésben utónevének módosítását, Budapest Főváros Kormányhivatala 2020. május 22. napján BP/D/71-7/2019-es iktatószámon az ügyet áttette a Budapest VIII. kerületi anyakönyvvezetőnek (P/8. számú melléklet), a kérelem érdemi elbírálására nem került sor.

- [REDACTED]
[REDACTED] 2019. szeptember 25-én kérelmezte nemének megváltoztatását és ezzel összefüggésben utónevének módosítását, Budapest Főváros Kormányhivatala 2020. május 22. napján BP/D/103-5/2019-es iktatószámon az ügyet áttette a pécsi anyakönyvvezetőnek (P/9. számú melléklet), a kérelem érdemi elbírálására nem került sor.

A jogi képviselőre jogosító ügyvédi meghatalmazások P/10. számon mellékelve.

Kérelmem indokolásaként az alábbiakat adom elő:

1. Az indítvány benyújtásának törvényi és formai követelményei

a) A támadott jogszabály pontos megjelölése

Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény jelen beadványban támadott rendelkezései, melyeket a 2020. május 19-én elfogadott 2020. évi XXX. törvény egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonyjuttatásról 33. § -a módosított a következők:

3. § k) pontban a születési nem kifejezés: „e törvény alkalmazásában személyazonosításra alkalmas adat: az érintett születési családi és utóneve, házassági neve, születési neme, születési helye és ideje, anyja születési családi és utóneve, az érintett személyi azonosítója, előző születési családi és utóneve vagy házassági neve, állampolgársága, előző állampolgársága, valamint lakcíme”

3. § x) pontja: „születési nem: az elsődleges nemi jelleg, illetve kromoszóma alapján meghatározott biológiai nem”

44. § (3) bekezdésében a születési nem kifejezés: „anyakönyvezni a szülők által meghatározott sorrendben legfeljebb két, a gyermek születési nemének megfelelő utónevet lehet a Nyelvtudományi Intézet által összeállított utónévjegyzékből. Az utónévjegyzéket a Nyelvtudományi Intézet a honlapján teszi közzé.”

69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpont: „A személyazonosító adatok nyilvántartása tartalmazza az érintett születési nemét”

69/B. § (3) bekezdés: „Az (1) bekezdés b) pont be) alpontjában meghatározott adat nem változtatható meg”

„101/A. § (2) bekezdése: „E törvénynek az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonyjuttatásról szóló 2020. évi XXX. törvénnyel (a továbbiakban: Módtv.3) megállapított 3. § k) és x) pontját, 44. § (3) bekezdését, 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontját és 69/B. § (3) bekezdését a Módtv.3 hatálybalépése előtt indult és folyamatban lévő eljárásokban, valamint a megismételt eljárásokban is alkalmazni kell. ”

b) A jogorvoslati eljárás hiánya

Az indítványozók számára nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, mivel a jogsérelem a sérelmezett jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be.

c) Az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje

Az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján az alkotmányjogi panaszt a 26. § (2) bekezdésében meghatározott esetben az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznnyolevan napon belül lehet benyújtani.

2020. évi XXX. törvény egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonjuttatásról 55. § (1) bekezdése értelmében a törvény a kihirdetését követő napon – azaz 2020. május 29. napján - lépett hatályba, tehát jelen alkotmányjogi panasz indítvány határidőben került benyújtásra.

d) Az indítványozók érintettségének bemutatása

Az alkotmányjogi panaszban támadott jogszabályi rendelkezés közvetlenül hatályosult és az alkotmányjogi panaszt benyújtó személyek jogait alaptörvény-ellenes módon korlátozza, az indítványozókat közvetlenül és ténylegesen, aktuálisan érintő rendelkezéseket állapít meg, s ennek következtében a panaszosok alapjogai sérültek a következők szerint.

Indítványozók mindegyike a 429/2017. (XII. 20.) Kormányrendelet 7. §-a alapján kérelmezte nemének megváltoztatását és utónevének módosítását a névváltoztatásért felelős anyakönyvi szervtől a megfelelő (egészségügyi szakvélemény) dokumentáció előterjesztése mellett, azonban ez az eljárás egyik Indítványozó esetében sem zárult le, hivatalos irataikban (anyakönyv, személyi- és lakcímkártya stb.) ezért nem az identitásuknak megfelelő nemmel és névvel szerepelnek, ami miatt alapvető jogaik sérülnek.

A jelen indítványban támadott jogszabály azt eredményezi, hogy az elektronikus anyakönyvi nyilvántartás a „születési nemet” tartja nyilván, a 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról (továbbiakban: Nytv.) 11. § (1) bekezdés c) pontja szerint a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás pedig továbbra is a „nemet” fogja nyilván tartani. Azon érintettek esetében, akik mindkét nyilvántartás hatálya alá tartoznak, a személyiadat- és

lakcímnnyilvántartás adatforrása az anyakönyv (Nytv. 14. § c) pont). Tekintettel arra, hogy az anyakönyv a „születési nem” adatot fogja átadni a módosítás elfogadását követően, a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban ezen érintett személyi kör esetében „nem” adatként a „születési nem” adat kerül rögzítésre. Mivel a Módtv.3 hatálybalépése előtt indult és folyamatban lévő eljárásokban is alkalmazni kell (lásd. 33. § (5) bekezdés) és a „születési nem” - tehát a At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontjában meghatározott adat – az At. 69/B. § (3) bekezdése értelmében nem változtatható meg, Indítványozók 429/2017. (XII. 20.) Kormányrendelet 7. §-a alapján benyújtott kérelmei elutasításra fognak, illetve már elutasításra kerültek (lásd P/4. számú melléklet), és ilyen tartalmú kérelmet a későbbiekben sem fognak tudni elterjeszteni, megfosztva őket attól az Alaptörvény II., VI., XV., és XX. cikkeiben is védett alapvető emberi jogtól, hogy nemi identitásukat jogilag elismerjék és hogy megélt nemüknek megfelelő nevet viseljenek.

e) Annak bemutatása, hogy a támadott jogszabályi rendelkezések alkalmazása vagy közvetlen hatályosulása során felmerült kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés.

Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti panasz esetében alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.

A transznemű személyek nem-, és névváltoztatásának jogi elismerése a t. Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatára tekintettel egyértelműen alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősül, lásd elsősorban a 6/2018. (VI. 27) számú határozatot.

A t. Alkotmánybíróságnak mindenképpen alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként kell azt azonosítania, hogy elfogadható-e az a jogi szabályozás, ami teljes mértékben figyelmen kívül hagyja azt, hogy egy demokratikus jogállamban szükség van a joganyag és a jogi eljárások stabilitására, a változásokra való felkészüléshez megfelelő idő biztosítására, az egyértelműségre, a követhetőségre és az érthetőségre, valamint elutasítja azt az alkotmányos követelményt, hogy az emberi méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Jelen beadvány tárgya alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés, mivel az Alkotmánybíróság a 24/2014. (VII. 22.) számú határozatában elvi élel megállapította, hogy mind az Alaptörvény, mind az Alkotmány széleskörű védelemben részesíti, részesítette a szabad, tájékozott és felelősségteljes döntésre képes ember rendelkezési jogát, amittől az At. jelen beadványban támadott 2020. május 29. napjától hatályos rendelkezései megfosztják Indítványozókat, megsértve ezzel az

Alaptörvényben biztosított magán- és családi élethez való jogukat, a testi és lelki egészséghez hátrányosan megkülönböztetve az Indítványozókat és valamennyi transznemű, interszex, gender-nonkonform embert.

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróság elnökét, hogy a jelen beadvány alapján indult eljárásban az Ügyrend 16. § (5) bekezdés a) pontja alapján, az ügyek ésszerű időn belüli elintézésével összefüggő feladatkörében [Abtv. 17. § (1) bekezdés d) pont] eljárva legyen szíves elrendelni az ügy soron kívüli vagy gyorsított eljárásban történő intézését, tekintettel arra, hogy jelen beadvány tárgya kiemelt jelentőséggel bír, többek között a sérthetetlen emberi méltóság korlátozását is okozó jogszabály megsemmisítésére irányul, melyet a járványügyi veszélyhelyzet alatt hoztak.

2. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása

a) Az Alaptörvény megsértett rendelkezéseinek pontos megjelölése

Nemzeti hitvallás: Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.

B) cikk

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam. – jogállamiság – jogbiztonság elve

I. cikk

(1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsődrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. **Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.**

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

VI. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

XV. cikk

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

XX. cikk

(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.

b) A megsemmisíteni kért jogszabály, jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének indokolása

Tények

1. Az anyakönyvezési feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló 429/2017. (XII.20.) Kormány rendelet 7. §-a alapján a névváltoztatásért felelős anyakönyvi szerv a nem megváltoztatásáról, valamint az ennek következtében szükséges utónév módosításáról a nem megváltoztatását támogató egészségügyi szakvélemény beérkezését követő 8 napon belül értesíti a születést nyilvántartó anyakönyvvezetőt az anyakönyvben történő átvezetés érdekében. A nyilvántartó anyakönyvvezető a nem megváltoztatását a névváltoztatásért felelős anyakönyvi szerv alapirratnak minősülő értesítése és az egészségügyi szakvélemény hitelesített fénymásolata alapján jegyzi be az anyakönyvbe. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) a kialakított gyakorlat alapján az ügyfél által csatolt egészségügyi dokumentációk alapján állította ki a „támogató egészségügyi szakvéleményt” egészen 2018. május 25-ig, amikor is az Európai Parlament és Tanács 2016/679 számú rendeletére hivatkozva ezen adatokra vonatkozó megismerési jogosultsága az ügyfél kifejezett hozzájárulása ellenére is megszűnt.

2. Az eljárás rendjét tehát korábban a kérelmezett, valamint az EMMI között kialakult gyakorlat határozta meg, amely szerint a nem jogi elismerése egészségügyi szakmai kérdés, amelyhez orvosi szakvélemények beszerzése szükséges. A nem jogi elismerése az EMMI Egészségpolitikai Főosztálya által kiállított szakvélemény alapján történt. Tehát bár az EMMI-nek az eljárásban meghatározott szerepe van, ugyanakkor feladatai, hatáskörei jogszabályban nem tisztázottak, annak ellenére, hogy az általa kialakított szakvéleményen alapszik a nem megváltoztatásának az átvezetése. Mindez azt eredményezte, hogy 2018-tól kezdődően egy mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenes helyzet áll fenn annak következtében, hogy a jogalkotó nem szabályozta a jogszerűen a nemváltoztatás és az ahhoz kapcsolódó utónév

módosítás feltételeit. Ezen alaptörvény-ellenes helyzet jelen beadványnak nem tárgya, ugyanakkor elengedhetetlen rögzíteni a sérelmezett jogszabály előzményeként.

3. 2020. március 31. napján Dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, T/9934-es irományszámmal, *Egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonjuttatásról* címmel, a Kormány nevében törvényjavaslatot nyújtott be. A törvényjavaslat indokolása szerint az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény (a továbbiakban: At.) módosítására azért volt szükség, mert a nem fogalmát a jogszabályok nem tartalmazták, tekintettel arra, hogy a nem meghatározása biológiai alapokon nyugszik. A nemet az indokolás szerint az elsődleges nemi jelleg alapján, illetve kromoszóma alapján tudják megállapítani és az anyakönyvbe bejegyzett nem, tulajdonképpen az orvos által megállapított tényen alapul, amelyet az anyakönyv deklarál. „Az anyakönyv ellenkező bizonyításig a bejegyzett tényeket, jogokat igazolja, tehát jog keletkeztető hatása nincs. Az anyakönyv által deklarált nem alapján azonban már jogok, illetve kötelezettségek keletkezhetnek, ennek megfelelően szükséges a születési nem fogalmának meghatározása. Tekintettel arra, hogy a biológiai nem teljes megváltoztatása nem lehetséges, jogszabályban szükséges rögzíteni, hogy ennek megváltoztatására az anyakönyvi nyilvántartásban sincs lehetőség.”

4. A Magyar LMBT Szövetség 2020. április 2-án az LMBT Emberek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport (a továbbiakban: Tematikus Munkacsoport) ügyrendjének IV. pont 3. alpontja alapján rendkívüli ülés összehívását kezdeményezte a T/9934. számú törvényjavaslat 33. §-ában bevezetni javasolt születési nem fogalmának megvitatása céljából. Dr. Völner Pál az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára, a Tematikus Munkacsoport elnöke a járványügyi helyzettel való tekintettel kizárólag írásban látott lehetőséget a törvényjavaslat megvitatására. Azért a Magyar LMBT Szövetség, mint előterjesztő, 2020. április 29-én juttatta el észrevételeit az Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága részére, amely 2020. május 5-én megküldésre került a Tematikus Munkacsoport tagjainak, valamint az Emberi Jogi Munkacsoport munkájában és a témában érintett kormányzati szervezeti egységek részére is (P/11. számú melléklet).

5. Az írásbeli egyeztetés során a Miniszterelnökség rögzítette, hogy az állam maga határozza meg azon adatok körét, valamint azok tartalmát, amelyeket a nyilvántartás alanyaival kapcsolatban kezel. Az anyakönyvi eljárásról szóló törvény módosítását tartalmazó, az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló T/9934. számú törvényjavaslat a születési nem fogalmának bevezetésével azt határozza meg, hogy az anyakönyv a biológiai nemből levezetett születési nemet tartja nyilván, és hogy a biológiai nem teljes megváltoztatása az orvostudomány jelenlegi állása szerint sem lehetséges, így a születési nemre vonatkozó

fogalomból egyértelműen következik az is, hogy annak megváltoztatása az anyakönyvi nyilvántartásban nem lehetséges.

6. Jelen indítványban rögzíteni kívánjuk, hogy a transznemű közösségek tapasztalatainak leírása és egészségügyi ellátásának terén használt terminológia folyamatosan, és egyre gyorsabban fejlődik. Amint a nemi identitás sokféleségével kapcsolatos szakmai tudatosság növekszik, mind több szakirodalom és kutatás jelenik meg e területen, melyeknek terminológiáját jelen indítványban is használni kívánjuk, annak érdekében, hogy a következőkben kifejtendő alapjogi sérelmeket pontosabban és a megfelelő tisztelet megadása mellett tárgyaljuk. Az alábbi fogalmakat az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA) nemi identitással és nemi sokféleséggel foglalkozó munkacsoportja dolgozta ki a szakmailag illetékes szervezetek (pl. APA, 2009; Institute of Medicine, 2011; World Professional Association for Transgender Health [Coleman et al., 2012]), a TGNC klienseket ellátó egészségügyi szolgáltatók (pl. Fenway Health Center), TGNC közösségi források (pl. Gender Equity Resource Center, National Center for Transgender Equality) által előterjesztett és a szakirodalomban használatos fogalmak figyelembevételével.

7. Az egyén nemi identitása az ő mélyen átélt érzése, hogy fiú, férfi, hímnemű; lány, nő, vagy nőnemű; vagy valamilyen más nemű (pl. genderqueer, gender-nonkonform stb.), amely nem biztos, hogy egybeesik az egyén születéskor megállapított nemével, vagy az egyén elsődleges vagy másodlagos nemi jellegével.

8. Transznemű (transgender) kifejezés egy átfogó jelző, olyan emberek teljes spektrumát jelöli, akiknek nemi identitása és/vagy nemi szerepe nincs összhangban a születéskor meghatározott nemükhöz kapcsolattal.¹ A transzszexuális fogalom az olyan transznemű, vagy gender-nonkonform emberekre vonatkozik, akik testüket orvosi beavatkozások (pl. hormonok, műtét) révén megváltoztatták, vagy ilyen folyamatot kezdtek el annak érdekében, hogy testüket jobban összhangba hozzák nemi identitásukkal, amely különbözik születéskor megállapított nemüktől. Nem minden magát transzszexuálisnak tartó ember gondolja magáról, hogy transznemű, vannak, akik nőként vagy férfiként azonosítják önmagukat anélkül, hogy transzneműnek tartanák magukat. Valamint a transzszexualizmus orvosi diagnózis, amely szerepel az Egészségügyi Világszervezet (WHO) kiadványában, a Betegségek Nemzetközi Osztályozása 10. javított kiadásában (BNO-10, [2015]).

9. A legtöbb ember esetében a nemi identitás összhangban van a születéskor megállapított nemmel. A szakirodalom a *cisznemű* kifejezést használja azoknak az embereknek a leírására,

¹ A „transznemű” kifejezés ugyan széles körben elfogadott, de nem minden *gender-nonkonform* ember határozza meg magát transzneműként.

akinek nemi identitása és nemi önkifejezése megegyezik a születéskor megállapított nemével. És ennek megfelelően a cisznormativitás fogalma azt a rendszerszintű előítéletet fejezi ki, amelynek alapja az az ideológia, hogy a nemi önkifejezés és a nemi identitások meghatározója kizárólag a születéskor megállapított nem, és nem a nemi identitás egyéni meghatározása. Ezen fogalmaknak az Alaptörvény XV. Cikkének (2) bekezdésével kapcsolatos sérelmek kifejtésénél lesz jelentősége (lásd lentebb).

10. A *nemi diszfória* (gender dysphoria) egy kényelmetlenség vagy gyötrellem érzése, amely a személy születéskor meghatározott nemének, nemi identitásának, és/vagy elsődleges és másodlagos nemi jellegének össze nem illőségéhez kapcsolódik. (A nemi diszfória a „nemi identitás zavara” korábban használt fogalom helyébe lépett.)

11. Leszámítva az idézett szövegeket, a *nemi megerősítő műtét* vagy *nemi helyreállító műtét* fogalmakat fogjuk használni az olyan műtéti beavatkozásokra, amelyek megváltoztatják az elsődleges és/vagy másodlagos nemi jelleget, hogy ezzel az egyén testi megjelenése jobban illeszkedjen a nemi identitásához. A nemi megerősítő műtét fontos része lehet a nemi diszfória könnyítése érdekében szükségesnek ítélt egészségügyi kezelésnek.

12. A nemváltás kifejezéssel azt a folyamatot írjuk le, melynek során a transznemű emberek olyan nemi szerep felé haladnak, amely különbözik a születésükkor meghatározott nemükhöz kapcsolt nemi szereptől. A nemváltás folyamatának a nemi megerősítő vagy helyreállító műtét csupán egyik mozzanata, a nemváltás folyamatának lényegi részét képezi a név megváltoztatása és a vállalt nemi identitás jogi elismerése, az ennek megfelelő azonosító okmányok elkészítése.

Az Alaptörvény B) cikkének a sérelme

- *Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata*

13. Az Alkotmánybíróság már több határozatában kibontotta a jogállam tartalmát, miszerint annak alapvető, nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65.] A jogbiztonság megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon. [26/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 135, 142.] Az Alkotmánybíróság azonban már korábbi határozatában megállapította, hogy “az alkotmányjogi panasz az Alkotmányban szabályozott alapvető jogok védelmének eszköze, mely alapvető jogok rendeltetése az, hogy az államhatalommal szemben alkotmányos garanciákat teremtsenek az állampolgár, az egyén vagy egy közösség jogainak védelmére, cselekvési autonómiájának biztosítására.” [65/1992. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1992, 289, 291.] Ebből következően az Alkotmánybíróság azt is kimondta, hogy a jogállamiság

részét képező jogbiztonság – és az abból fakadó normavilágosság – követelménye önmagában nem minősül a polgárok Alkotmányban biztosított jogának, ezek alapján konkrét alapjogsérelem nem állapítható meg. [676/D/2004. AB határozat, ABH 2007, 1652, 1655-1656.; 712/D/2004. AB végzés, ABH 2007, 2708, 2711-2712.; 1140/D/2006., AB végzés, ABH 2008, 3578, 3580.] A jogbiztonság követelményének sérelmére való hivatkozást alapvetően két esetben, a visszaható hatályú jogalkotásra és a felkészülési idő hiányára alapított indítványok esetén vizsgálta (összefoglalóan: 1140/D/2006. AB végzés, ABH 2008, 3578, 3580.) Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően is a B) cikk (1) bekezdése szerinti jogállamiság elvén alapuló jogbiztonság sérelmére alapozott alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetekben – a visszaható hatályú jogalkotásra és a felkészülési idő hiányára alapított indítványok esetében – vizsgálja [lásd 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat].

14. Az Alkotmánybíróság már a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában megállapította, hogy: „A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára.” A 11/1992. (III. 5.) AB határozatban az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy „[a] jogbiztonság megköveteli a jogszabályok olyan világos és egyértelmű fogalmazását, hogy mindenki, akit érint, tisztában lehessen a jogi helyzettel, ahhoz igazíthassa döntését és magatartását, s számolni tudjon a jogkövetkezményekkel. Ideértendő az is, hogy ki lehessen számítani a jogszabály szerint eljáró más jogalanyok és állami szervek magatartását.”

- Fenti elvek alkalmazása jelen ügyre

15. A jelen indítványban támadott jogszabály nem felel meg a jogbiztonság azon követelményének, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos legyen, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon. A Módtv.3 által bevezetett, az At. jelen beadványban támadott rendelkezéseiben szereplő *születési nem* fogalma megbontja a jogrendszer összhangját, mivel miközben a személyazonosító adatok nyilvántartásában a születési nem rögzítését írja elő, nem módosít más nyilvántartásokat, így van, ahol továbbra is a „nem” fog szerepelni, nem pedig a „születési nem”. Az új At. 3. § x) pontja szerinti fogalom egyértelművé teszi, hogy a „nem” és a „születési nem” fogalma a jövőben nem lesz azonos tartalmú, de nem tisztázza azt, hogy a At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontja értelmében nem megváltoztatható születési nemhez képest milyen módon kerülhet rögzítésre az ettől eltérő jelentés „nem” mint adat. Az anyakönyvezési feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló

429/2017. (XII.20.) Korm. rendelet már a Módtv.3 hatálybalépést megelőzően is a névváltoztatásért felelős anyakönyvi szerv számára olyan követelményeket írt elő a nem megváltoztatásának, valamint az ennek következtében szükséges utónév módosításának az anyakönyvben történő átvezetéséhez, amely követelménynek a megfelelő jogi szabályozás hiányában a kérelmezők nem tudtak eleget tenni, amelynek következtében 2018 májusa óta a nem jogi elismerésére irányuló kérelmeket az érintett szervek nem bírálták el. Ebbe a jogbiztonság követelményével ellentétes jogi környezetbe illesztette bele a jogalkotó – a 429/2017. (XII.20.) Korm. rendelet módosítása nélkül - születési nem megváltoztathatatlanság fogalmát. Ennek köszönhetően az új norma, mivel nem rendelkezik a jogalkalmazás során megfelelően alkalmazható tartalommal abban a jogszabályi környezetben, amiben alkalmazni rendelik, egy jogállamban elfogadhatatlan helyzetet teremt.

16. Ezen kívül alaptörvény-ellenes helyzetet teremt, hogy a módosítás a törvényjavaslat elfogadásakor folyamatban lévő, valamint az azt követő eljárásokra vonatkozik, vagyis a felkészülési idő hiányára tekintettel is megállapítható, hogy a sérelmezett jogszabály a jogállamiság elvével ellentétes. Demokratikus jogállamban ahhoz, hogy a természetes és jogi személyek életviszonyaikat, működésüket, magatartásukat a jog által előírtakhoz tudják igazítani, az elvárt kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni, szükség van a joganyag és a jogi eljárások stabilitására, a változásokra való felkészüléshez megfelelő idő biztosítására, az egyértelműsége, a követhetősége és az érthetősége, az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságára, ezen feltételekkel teljes mértékben ellentétes a támadott szabályozás.

Az Alaptörvény II. cikkének a sérelme

- Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

17. Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően az emberi méltósághoz való joghoz kapcsolódó alkotmánybírósági határozatokat megerősítette, és megállapította, hogy „[a]z Alaptörvény az Alkotmánynál is erősebben hangsúlyozza az emberi méltóság megalapozó szerepét értékrendjében: azáltal, hogy az emberi méltóságot kifejezetten „sérthetatlenné” nyilvánítja {11/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [29]}. Az Alkotmánybíróság – ahogy arra a 3371/2019. (XII. 16.) számú végzésében is hivatkozott - az emberi méltósághoz való jogot az ún. »általános személyiségi jog« egyik megfogalmazásának tekinti. A modern alkotmányok, illetve alkotmánybírósági gyakorlat az általános személyiségi jogot különféle aspektusaival nevezik meg: pl. a személyiség szabad kibontakoztatásához való

jogként, az önrendelkezés szabadságához való jogként, általános cselekvési szabadságként, avagy a magánszférához való jogként. Az általános személyiségi jog »anyajog«, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható.” [8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 42, 44–45.] Az Alkotmánybíróság a fentiek szerint az emberi méltósághoz való jog alapján biztosít alkotmányos védelmet az önazonossághoz, a személyiség integritásához (erkölcsi integritáshoz) való jognak vagy az önrendelkezés jogának, külön is nevesítve és alapjogi minőségre emelve többek között a vérségi származás kiderítéséhez való jogot [57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 279.] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az általános személyiségi jog tartalmi eleme tehát az önazonossághoz való jog.

18. Az emberi méltósághoz való jognak számos részeleme, részjogosultsága van, amelyek belső magja korlátozhatatlan (vö. 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [24]; 28/2014. (IX. 29.) AB határozat, Indokolás [36]; 3001/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [27], [41]). Ilyen, az emberi méltósághoz való jogból levezethető alapvető jog a névjog.

19. A 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a következőképpen foglalt állást. „A hazai és európai alkotmányjogi fejlődés eddig megtett útja, az alkotmányjog szabályszerűségei szükségképpen hatással vannak az Alaptörvény értelmezésére is. Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálandó alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése.” (Indokolás [32]).

20. A névhez való joggal összefüggésben az Alkotmánybíróság 27/2015. (VII. 21.) AB határozatában „az Alkotmánybíróság áttekintette a kérdéskört érintő korábbi gyakorlatát, és a konkrét ügy kapcsán összevetette az alapul szolgáló alaptörvényi, illetve alkotmányi rendelkezéseket, ami alapján megállapította, hogy nincs akadálya a korábbiakban kialakult és idevágó gyakorlat megfelelő alkalmazásának.” (Indokolás [23]) Ez alapján a 27/2015. (VII. 21.) AB határozat megerősítette az 58/2011 (XII. 7.) AB határozatot, ami átfogóan foglalkozott a névhez való joggal, illetve annak részeként a névviseléshez, névváltoztatáshoz való joggal, és amelyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy **a névhez való jog, mint az ember**

önazonosságának kifejezésére szolgáló megnevezéshez való jog abszolút szerkezetű alapjog, vagyis az állam által nem korlátozható.

21. Fentiek értelmében minden embernek elidegeníthetetlen joga van az önazonosságát kifejező saját nevéhez és annak viseléséhez. A saját névhez való jog tehát az önazonosság alapvető eleme, olyan alapvető jog, amely a születéssel keletkezik, az állam által elvonhatatlan és korlátozhatatlan. Azonban a névjog más elemei, így különösen a névválasztás, illetve a névváltoztatás, névmódosítás, a jogalkotó által alkotmányosan korlátozhatóak. A névválasztás joga az egyén – a saját vagy leszármazója – identitása meghatározásának egyik eszköze, a személyiség kinyilvánításának egyik módja. A névválasztás szabályozása tekintetében az állam nagyobb önállóságot élvez, korlátokat állíthat fel, aminek alapja az, hogy a névválasztás „tradíció-kötött”. Emellett mások jogainak védelme és érvényesíthetősége is kényszerítheti az államot a beavatkozásra.

22. A transznemű személyek jogaival összefüggésben a megélt nemhez kötődő névviselés kérdését és az ezt lehetővé tevő névváltoztatáshoz való jogot az Alkotmánybíróság már korábbi határozataiban is érintette. Az Alkotmánybíróság 6/2018. (VI. 27.) számú határozat indokolása külön rámutatott arra, hogy **alapvető jognak minősül a transzszexuálisok esetében a névváltoztatáshoz való jog.** A döntés utalt az EJEB korai gyakorlatára is, amely szerint „a névváltoztatáshoz való jog a transzszexuálisok esetében elvezethet odáig, hogy követelhessék az anyakönyvben feltüntetett nevük megváltoztatását, s őket át is kell anyakönyvezní, és pedig nemcsak a nemük, de a nevük változása miatt is. Az állam tehát köteles nemük megváltozását – a névváltoztatással együtt – tudomásul venni. (*Eur. Court HR, B.v. France* judgment of 25 March 1992, Series, A.no.232-C.)” A 154/2008. (XII. 17.) A 6/2018. (VI. 27.) számú határozat értelmében tehát az Alkotmánybíróság megítélése szerint a nem megváltoztatásával összefüggő speciális névváltoztatás, minthogy az a személy identitásának alapvető meghatározója, saját névhez való jogként a névjog korlátozhatatlan tartományába tartozik. A nemváltoztatásnak ugyanis járulékos velejárója a névváltoztatás, hiszen mindenki jogosult arra, hogy neve a neméhez igazodjon, sőt egyúttal kötelezettsége is, hogy a tényleges nemének megfelelő nevet jegyeztessen be a nyilvántartásokba.

- *Fenti elvek alkalmazása jelen ügyben*

23. A fent ismertetett gyakorlata értelmében tehát az Alkotmánybíróság következetesen kiállt azon álláspontja mellett, hogy a névváltoztatásra vonatkozó szabályozásra alapjogi kérdésként tekint, különös tekintettel a nemváltoztatással összefüggő névváltoztatás

kérdésében, amelynek alapja az ember önazonossága és az egyenlő emberi méltóság sérthetetlensége. A jelen beadványban támadott szabályozás sérti az Indítványozók emberi méltóságát nem csupán a nemváltás jogi elismerésének ellehetetlenítésén keresztül, hanem azáltal is, hogy megfosztja az Indítványozókat és minden érintettet attól, hogy tényleges, megélt nemüknek megfelelő nevet jegyeztessenek be a nyilvántartásokba. Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény 44. § (3) bekezdése rögzíti, hogy anyakönyvezésnél a „gyermek nemének megfelelő utónevet lehet” valamint az 50. § a név megváltoztatása iránti kérelem vonatkozásában rögzíti, hogy annak tartalmaznia kell a kérelmező nemét (50. § (2) bekezdés a) pont). Bár ezeket a szakaszokat a Módtv.3 nem módosítja, vagyis a születési nem kifejezés ezekben a törvényi rendelkezésekben nem váltja fel a „nem” kifejezést, az At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontja azáltal, hogy a személyazonosító adatok nyilvántartásában a születési nemet rendeli rögzíteni, lehetetlenné teszi, hogy a születési nemtől eltérő, megélt nemnek megfelelő név kerüljön bejegyzésre.

24. Minden embernek joga van önazonosságának kifejezésére szolgáló megnevezéshez, ez az abszolút szerkezetű alapjog, amely az állam által nem korlátozható sérül, mivel az At. 2020. május 29. napjától hatályos 69/B. § (3) bekezdése a névváltoztatás alapjául szolgáló (születési)nemváltoztatás lehetőségét kizárja. Ahol eddig a személyazonosító adatok nyilvántartásában a nem adat szerepelt, ott a születési nem – rendkívül problematikusán definiált fogalmát – tartalmazó adat fog szerepelni (At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpont) mindez pedig a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás adatforrása is (Nytv. 14. § c) pont). Tekintettel arra, hogy az At. 44. § (3) bekezdése értelmében az anyakönyvben csak a személy nemének megfelelő utónevet lehet rögzíteni, csak a név - másik nemű névre való - megváltoztatására sincs lehetőség.

25. A nem- és névváltoztatás mind tartalmát tekintve, mind pedig az érintett személy önrendelkezési jogán keresztül az emberi méltósághoz való jog részét képezi. Ebből következően álláspontunk szerint a személyiség lényeges vonásának tekinthető, az emberi mivolt érinthetetlen lényegét képező nemi identitásnak az érvényesítésére irányuló azon eljárások, amelyek a megélt nemi identitás jogi elismerésére irányulnak és az At. jelen beadványban támadott rendelkezéseinek hatálybalépésével – a születési nem fogalmának bevezetésével és ezen adat megváltoztatásának kizárásával - lehetetlenné váltak, az emberi méltóság biztosításához nélkülözhetetlenek az Indítványozók számára.

26. Mivel azt az Alkotmánybíróság korábban egyértelműen megállapította, hogy „alapvető jognak minősül a transzszexuálisok esetében a névváltoztatáshoz való jog” mégpedig az emberi méltóság sérthetetlenségére tekintettel, ebből következően nem lehet összeegyeztethető az

emberi méltósággal az a jelen beadványban támadott, az anyakönyvi eljárásokra vonatkozó olyan szabályozás sem, ami kiüresítve az ember önrendelkezési jogát kizárja annak lehetőségét, hogy az At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontjában meghatározott (születési) nemre vonatkozó adat megváltoztatásra kerüljön.

27. Az emberi méltósághoz való jog biztosít védelmet az ember önazonosságához, a személyiség integritásához és önrendelkezési jogához, melyeknek részét képezi, hogy az ember a megélt nemi identitását használja, amit csak annak jogi elismerése, az anyakönyvben és a személyazonosító adatok nyilvántartásában való rögzítése tesz lehetővé. Az ember nemi identitásának jogi elismerése az emberi méltóság korlátozhatatlan belső magjához kötődik, akárcsak a névviseléshez való jog. Indítványozók és valamennyi transznemű, interszex és gender-nonkonform ember emberi méltóságának sérthetlensége csak azáltal biztosítható, ha az anyakönyvi eljárásokról szóló jogszabályok számukra is lehetővé teszik, hogy a nemi identitásuknak megfelelő adat kerüljön rögzítésre anyakönyvükben és a személyazonosító adatok nyilvántartásában. Ebből következően az At. 2020. május 29. napjától hatályos 3. § k) és x) pontja, illetve 44. § (3) bekezdése, a 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontja és a 69/B. § (3) bekezdése és 101/A. § (2) bekezdése ellentétes az emberi méltósággal.

Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének a sérelme

- Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

28. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése átfogóan védi a magánszférát, és a magánélet fogalmának esszenciáját megfogalmazó, általános érvényű megállapítás, miszerint a magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne -hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek. [36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.]” {3110/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [88]}.

29. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében rögzített magánélet tiszteletben tartásához való jog a 11/2014. (IV. 4.) számú határozatban: „[a] magán- és családi élet tiszteletben tartása, amely az Alaptörvény VI. cikke szerint alapjog, azt kívánja meg, hogy az állam ne avatkozzon az egyén intim szférájába.” A magánszféra védelméhez való jog csak az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően, a szükségesség-arányosság tesztje alapján korlátozható.

30. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való jog és az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jog között különösen szoros a

kapcsolat. Az Alaptörvény II. cikke megalapozza a magánszféra alakítása érinthetetlen területének védelmét, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól, mivel ez az emberi méltóság alapja. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára, illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon). Ezen túlmenően önálló védelmet élvez az egyén életéről alkotott kép is (jó hírnévhez való jog)” {32/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [82]–[84], hasonlóan: 17/2014. (V. 30.) AB határozat, Indokolás [29]}.

-Az Emberi Jogok Európai Bíróságának releváns gyakorlata

31. Az EJEK esetjoga a nem jogi elismerésének kérdését a magánélet tiszteletben tartásához való jog részeként védi, a részes államoknak pedig kötelességük erre vonatkozó megfelelő eljárást biztosítani. Az EJEK esetjogában tekintettel volt arra, hogy a transzszexuális, transznemű, gender-nonkonform emberek jogainak védelmét illetően – az Egyezményt, az „élő jog” doktrína alapján a jelenkori körülmények között kell értelmezni, figyelemmel a szociológiai, technológiai és tudományos változásokra, valamint az emberi jogi normák fejlődésére és ennek köszönhetően az EJEK gyakorlatában számos, a nem jogi elismerését védelemben részesítő döntés született. [Lásd például *Van Kück kontra Németország* (35968/97), 2003. június 12.; *Grant kontra Egyesült Királyság* (32570/03), 2006. május 23.; *L. kontra Litvánia* (27527/03), 2007. szeptember 11.; *Schlumpf kontra Svájc* (29002/06), 2009. január 8.; *Y.Y. kontra Törökország* (14793/08), 2015. március 10.; *A.P., Garçon és Nicot kontra Franciaország* (79885/12, 52471/13, 52596/13), 2017. április 6.]

32. Az Egyezmény 8. Cikke az EJEK esetjoga értelmében védelemben részesíti a választott nemi identitás jogi elismerését megkülönböztetés nélkül arra, hogy a személy átesett-e nemi helyreállító vagy megerősítő műtéten, vagy esetleg egyáltalán nem szándékozik ezzel kapcsolatos kezelésnek alávetni magát (*A.P., Garçon és Nicot kontra Franciaország*).

33. Az EJEK a 8. Cikk sérelmét a nemváltoztatás jogi elismerésének hiánya miatt, megállapítva, hogy a kérelmező magánélethez való joga sérült (*Christine Goodwin v. the United Kingdom*). Az EJEK gyakorlata szerint ugyanakkor a névváltoztatáshoz való jog a transzneműek esetében elvezethet odáig, hogy követelhezzék az anyakönyvben feltüntetett nevük megváltoztatását, s őket át is kell anyakönyvezni, és pedig nemcsak a nemük, de a nevük változása miatt is. Az állam tehát köteles nemük megváltozását - a névváltoztatással együtt-tudomásul venni. (*B.v. France judgment of 25 March 1992, Series, A.no.232-C.*) Az EJEK tehát döntéseiben kifejezetten elismerte, hogy a transznemű emberek személyes fejlődéshez,

valamint a társadalomban mások (cisznemű emberek) által élvezett fizikai és erkölcsi biztonságához való joga nem tekinthető vita tárgyának.

- Fenti elvek alkalmazása jelen ügyben

34. A magánszféra védelméhez való jog a személyiség szabad kibontakoztatásához való jog feltétele. A megélt nem jogi elismerését lehetővé tevő szabályozásának egyik alapvető rendeltetése a magánélet védelme. A jogalkotó nem biztosítja teljeskörűen a magánélet védelmét azzal, hogy az anyakönyvben és azzal összefüggő valamennyi személyiadat nyilvántartásban szereplő a nemi identitással kapcsolatos adatok módosítására a Módtv.3 hatálybalépése óta egyáltalán nincsen lehetőség.

35. Jogi álláspontunk, hogy nincs olyan másik alapvető jog, alkotmányos intézmény vagy érdek, amelynek érvényesülése elkerülhetetlenné tenné az indítványozók magán- és családi élet tisztelőben tartásához való alapvető jogának korlátozását és az ebben megnyilvánuló megkülönböztetést. Az emberi méltóságból következően létezik az embernek egy olyan belső, az állami beavatkozásoktól védett magánszférája, amelynek a nemi identitás, a személyiség szabad kibontakozása a részét képezi.

36. Az At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontja azáltal, hogy az anyakönyvben és a személyazonosító adatok nyilvántartásában egy olyan adatot rendel megváltoztathatatlanul rögzíteni, ami nem azonos Indítványozók nemi identitásával és ezzel összefüggésben megakadályozza, hogy megélt nemüknek megfelelő nevet viseljenek, olyan mértékben avatkozik bele a magánszférájukba, ami abban az esetben sem lenne szükséges és arányos, ha ezt más alapvető jog védelme indokolhatná. Az alaptörvényben biztosított magánszféra védelméhez való jogba tehát a születési nem fogalmának az At. 3. § x) pontja szerinti hatálybalépésével szükségtelen és aránytalan mértékű beavatkozás történt az Indítványozók és minden ember személyiségének lényeges vonásának tekinthető, az emberi mivolt érinthetetlen lényegét képező nemi identitásának az elismerésére irányuló jogi lehetőség kizárásával.

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének sérelme

- Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

37. Az Alaptörvény értelmében Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más

vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

38. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „a jogegyenlőség követelménye arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként kell kezelnie, azaz a jogalkotás során a jogalkotónak mindegyikük szempontjait azonos körülménnyel, elfogulatlansággal és méltányossággal, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell értékelnie” {20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [243]}. A hátrányos megkülönböztetés tilalma az Alkotmánybíróság gyakorlatában a jogrendszer egészét átható alkotmányos alapelveként kapott értelmezést. Ez alapján valamely megkülönböztetés alaptörvény-ellenessége akkor állapítható meg, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából egymással összehasonlítható jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne {vö. 20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [244]–[245]}.

39. A hátrányos megkülönböztetés tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát, a tilalom elsősorban az alkotmányos alapjogok terén tett megkülönböztetésekre terjed ki. Személyek közötti, alaptörvény-sértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon. A megkülönböztetés pedig akkor alaptörvény-ellenes, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne. A 29/2017. (X. 31.) határozatában rámutatott az Alkotmánybíróság arra is, hogy az alapjognak nem minősülő egyéb jogra vonatkozó, személyek közötti hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság jogával, és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka, vagyis önkényes {lásd összefoglalóan: 14/2014. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [32]}. Az Alaptörvény XV. cikke (1) és (2) bekezdésének ezt az értelmezését követte a 32/2015. (XI. 19.) AB határozat is (Indokolás [78]–[80] és [91] bekezdései).

40. A 6/2018. (VI. 27.) számú határozatában az Alkotmánybíróság transznemű személyeknek a nevük és jogi nemük megváltoztatásához való jogot vizsgálva a diszkriminációtilalommal kapcsolatban megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek és bármely megkülönböztetés nélkül biztosítja, a példálózó felsorolás pedig külön is kiemeli a származáson alapuló diszkrimináció tilalmát. Ennek alapja, hogy az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése nem a magyar állampolgárok, hanem az emberek sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak

tiszteletben tartását rögzíti. A hatályos névváltoztatásra vonatkozó szabályozás ugyanakkor pusztán a magyar állampolgárokra vonatkozik, ezért az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a jogalkotó különbséget tett a magyar állampolgárok és a nem magyar állampolgárok között a névváltoztatási eljárás igénybevehetősége tekintetében. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint e különbségtétel szabályozási hiányosságként értékelhető. Bár főszabályként alkalmazva indokolt és egyben szükséges lehet, ugyanakkor a szabályozás teljes hiánya a névváltoztatási eljárások hatálya alóli általános kizárásra vezet, ami aránytalan korlátozást eredményez. Az általános tilalom aránytalansága egyúttal diszkriminatív helyzetet eredményez a jogalanyok névváltoztatási eljáráshoz való hozzáférése terén. Így aránytalan és alkotmányosan nem elfogadható a korlátozás azon jogszerűen letelepedett nem magyar állampolgár (például nemzeti letelepedési engedéllyel rendelkező, menekült, oltalmazott, hontalan) névváltoztatáshoz való jogát illetően, akinek a származási országában nem biztosított a névváltoztatási eljárás lehetősége.

-Az Emberi Jogok Európai Bíróságának releváns gyakorlata

41. Az Emberi Jogok Európai Bírósága az Egyezmény 14. Cikkében foglalt diszkrimináció fogalmát értelmezve kifejtette, hogy diszkriminatív a Részes Állam eljárása, ha azonos helyzetben lévő személyeket objektív és ésszerű indok nélkül hoz különböző helyzetbe. Nem objektív és ésszerű a különbségtétel, ha nem azonosítható olyan legitim cél, amelynek érdekében a Részes Állam megkülönböztet, illetőleg, ha van ugyan ilyen cél, de az alkalmazott intézkedés nem áll arányban az elérni kívánt céllal (ld. *Andrejeva v. Latvia* [GC], no. 55707/00, judgment of 18 February 2009, § 81).

42. A diszkrimináció-tilalommal kapcsolatban alkalmazott tesztet az EJEB legvilágosabban a *Rasmussen v. Denmark* ügyben (application no. 8777/79) fejtette ki. Eszerint ahhoz, hogy megállapíthassuk, az Egyezmény szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalma sérelmet szenvedett-e, az alábbi kérdésekre kell választ adni: van-e eltérő bánásmód; az eltérő bánásmód összehasonlítható helyzetben lévő személyekkel szemben valósult-e meg; az eltérő bánásmódnak van-e objektív és ésszerű oka.

43. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének „A transznemű emberekkel szembeni diszkrimináció Európában” című, 2015-ben elfogadott határozatára (a továbbiakban: ET Hat.). A határozatban a Közgyűlés felkérte a tagállamokat, hogy a nem jogi elismerésének tekintetében vezessenek be önmeghatározáson alapuló, gyors, átlátható és hozzáférhető eljárásokat, amelyek lehetővé teszik a transznemű emberek számára a név és a regisztrált nem

megváltoztatását a születési anyakönyvi kivonatokban, személyi igazolványokban, útlevelekben, oktatási bizonyítványokban és más hasonló iratokban (ET Hat. 6.2.1. pont).

- Fenti elvek alkalmazása jelen ügyben

44. A 2020. évi XXX. törvény 33. § (1) bekezdése az At. 3. §-át egy x) ponttal egészíti ki, melynek értelmében a születési nem fogalma a következő: „az elsődleges nemi jelleg, illetve kromoszóma alapján meghatározott biológiai nem” Ez a definíció figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy az elsődleges nemi jelleg, illetve a kromoszóma ellentétes információt is tartalmazhat a biológiai nem szempontjából, negligálja az interszex emberek létezését. Az At. 69/B. § (3) bekezdése értelmében ez a születési nem címen rögzített adat nem változtatható meg. Ezzel ahogy az korábban kifejtettük, olyan helyzetet teremt, amiben nincs lehetőség a születési nemként rögzített adatról eltérő nemi identitás jogi elismerésére.
45. Jelen beadványban támadott jogszabály azáltal sérti meg az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdését, hogy bár a módosított At. szabályai közvetlenül nem tesznek különbséget azok között, akikre a születési nem definícióját alkalmazni rendeli, de közvetett módon olyan helyzetet eredményez, amelyben azok az emberek, akik nem tudnak azonosulni az anyakönyvben rögzített születési nemmel, aránytalanul hátrányosabb helyzetbe kerülnek – alapvető jogaik sérülnek - azokhoz képest, akik a születési nemként rögzített adattal azonos nemi identitásúak (cisznemű). A jogalkotó nem ismerte fel, hogy az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése nem kizárólag a ciszsemű emberek, hanem megélt nemi identitásáról függetlenül minden ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak tiszteletben tartását rögzíti.
46. A diszkrimináció megállapításához szükséges azonos ill. összehasonlítható helyzetet a transzsemű és a ciszsemű emberek között az teremti meg, hogy az anyakönyvi eljárásokról és a személyazonosító adatok nyilvántartására vonatkozó szabályok egyaránt hatályosak rájuk, a tiltott megkülönböztetés pedig azáltal valósul meg, hogy a transzsemű embereknek sérül az emberi méltósághoz, magánszférához, lelki egészséghez való joga azáltal, hogy megélt nemi identitásuk nem nyerhet jogi elismerést, szemben a ciszsemű emberekkel, akiknek ezt az anyakönyvi eljárásról szóló szabályozás biztosítja. A különbségtétel alapja tehát a megélt nemi identitás, az emberek azon tulajdonsága, hogy képesek-e azonosulni a „születési nem” által definiált nemükkel, és megkülönböztetés alkotmányellenessége az Alkotmánybíróság gyakorlatának megfelelően azért állapítható meg, mert sérelem összefüggésben áll más alapjogokkal, végső soron az emberi méltóság jogával.
47. A jogegyenlőség követelménye csak egy olyan az anyakönyvi eljárásról szóló szabályozás esetében érvényesülne, ami a transzsemű, ciszsemű, interszex és gender-

nonkonform emberek szempontjait azonos körültekintéssel, elfogulatlansággal és méltányossággal, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével érvényesíti, azonban jelen szabályozás nem ilyen.

48. A születési nem At. 3. § x) pontja szerinti definíciójából következő korlátozásnak továbbá nincs tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka, vagyis önkényes. A Módtv.3 33. §-ához a jogalkotó által fűzött indokolás is az észszerűség hiányát tükrözi, mivel arra, hivatkozik, hogy „az anyakönyv által deklarált nem alapján jogok, illetve kötelezettségek keletkezhetnek, ennek megfelelően szükséges a születési nem fogalmának meghatározása” – mintha eddig az anyakönyvben alkalmazott nem fogalom definíciójának hiánya miatt ezen jogi funkció betöltésére alkalmatlan lett volna az anyakönyv és nem lehetett volna megállapítani, hogy például kik jogosultak egymással házasságot kötni.

49. A születési nem jogszabály által használt definíciójának önkényességét támasztja alá a korábban hivatkozott tény is, hogy az elsődleges nemi jelleg alapján megállapítható nem és a kromoszóma alapján megállapítható nem eltérő lehet, ráadásul a kromoszóma vizsgálatára a születéskor csak rendkívül kivételes esetekben kerül sor.

50. Mindezek alapján megállapítható, hogy sérült a jogegyenlőség követelménye, mivel a születési nem adat nem megváltoztatható, a Módtv.3 hatálybalépése a megélt nem jogi elismerésére vonatkozó szabályozás teljes hiányát eredményezi és a névváltoztatási eljárások hatálya alóli általános kizárásra vezet, ami az ismertetett Alkotmánybírósági gyakorlat szerint aránytalan korlátozást eredményez. Az általános tilalom aránytalansága egyúttal diszkriminatív helyzetet eredményez az Indítványozók és valamennyi transznemű jogalany nem- és névváltoztatási eljáráshoz való hozzáférése terén. Így aránytalan és alkotmányosan nem elfogadható diszkriminatív korlátozás.

Az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdésének sérelme

- Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

51. Az Alkotmánybíróság a 3292/2017. (XI. 20.) számú határozatában rögzítette, hogy az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése értelmében „[m]indenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”. Ugyanezen alaptörvényi rendelkezés (2) bekezdése írja körül azokat a tárgyköröket (a genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdaság, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosítása, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezése, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatása, valamint a környezet védelme), amelyek együttese megfelelő állami működés esetén feltételrendszerként

– elvileg – garantálja úgy fizikailag, mint mentálisan a lehető leghosszabb, kiegyensúlyozott egészségi állapotban eltöltött életet. Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete (a továbbiakban: EVSz) meghatározása szerint az „egészség a testi, szellemi és szociális teljes jólétnek állapota és nem csak betegség vagy fogyatékosság hiányából áll” (Egészségügyi Világszervezet Alkotmányát inkorporáló 1948. évi XII. törvény preambuluma). Mivel az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése a „testi és lelki egészséghez” való jogot rögzíti, ebből következőleg – egyezően az EVSz Alapokmányában foglaltakkal – az egészséghez való jog nem csupán az egészség-betegség paradigmájában mozog, hanem annál tágabb értelemben **olyan testi és szellemi állapotot jelöl, amely lehetővé teszi a társadalomban való minél hosszabb, testi és lelki gondoktól mentes életet** (elsőként: 43/2005. (XI. 14.) AB határozat, ABH 2005, 536, 549.).

52. A 3132/2013. (VII. 2.) AB határozatban a testület a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: korábbi Alkotmány) 70/D. §-ának és az Alaptörvény XX. cikkének szövegszerű összevetése alapján – figyelemmel a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban kialakított kritériumokra is – megállapította, hogy az Alkotmány 70/D. §-ához fűzött gyakorlata, a korábbi érvek, jogelvek és alkotmányossági összefüggések a továbbiakban is irányadóak (Indoklás [57]). Utalva tehát az Alkotmány 70/D. §-ával kapcsolatos megállapításokra, az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése a testi és lelki egészséghez való jog alanyi oldalát, a (2) bekezdése pedig az objektív, intézményvédelmi oldalát tartalmazza. A testi és lelki egészséghez való alapjog tartalma, terjedelme – a harmadik generációs jogok sorsát osztva – az orvostudomány elért szintje, műszaki, technikai szempontok mellett szükségképpen a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodik. **Olyan gazdasági és jogi környezet kialakítására irányul, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, amely tehát az ember egészségének megőrzését szolgálja** {3132/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [61]}.

53. A 39/2007. (VI. 20.) AB határozatra utalással a testület fenntartotta azt a korábbi értelmezését is, amely szerint **az egészséghez való alapjog alanyi oldala szoros összefüggésben áll az emberi méltóság védelméhez fűződő alapjogra visszavezethető, a személyiség testi-lelki integritáshoz való jogával** {3132/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [59], 16/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [90]–[91], 3114/2016. (VI. 10.) AB határozat, Indokolás [49]}.

54. A XX. cikk (2) bekezdése az alapjog objektív, intézményvédelmi oldalát jelöli, amelyet a testület az állam számára előírt alkotmányos kötelezettséggént értelmezett és teszi ezt az Alaptörvény hatálya alatt is {elsőként: 56/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 270.,

legutóbb: 3132/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [67]–[68]}. Az egészséghez való jog alkotmányos feladat, amelyet az állam központi szervei és – egyre szűkülő körben bár, de – az önkormányzatok látnak el. Ez részben annak az intézményrendszernek a felállítását és működtetését jelenti, amely betegség esetére a testi és lelki egészség visszanyerését szolgálhatja. Másrészt viszont annak a jogi és intézményi környezetnek a kialakítására irányul, amely preventív módon, megelőző jelleggel gondoskodik a megbetegedések megelőzéséről, olyan intézkedéseket is magában foglal, amelyek potenciálisan alkalmasak lehetnek az egészséges életmód fenntartására.

55. A 43/2005. (XI. 14.) számú határozatában az Alkotmánybíróság a testi és szellemi egészség védelme, illetve a személyiség integritásának megőrzése vonatkozásában említette példaként a transzszexuális személyek nemének műtéti korrekcióját. (ABH 2005, 536., 550.) Itt az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a testi és szellemi egészség védelmében, illetve a személyiség integritásának megőrzése érdekében is sor kerülhet olyan egészségügyi beavatkozásra, amely önmagában véve a testi egészség csorbításának minősülne. A beavatkozás megengedhetőségének vizsgálatakor mindig mérlegelni kell a személyiségvédelmi célokat és az igényelt egészségügyi eszközöket, módszereket. A hatályos jogi szabályozás és az orvosi gyakorlat a transzszexuális személyek nemének műtéti megváltoztatását ilyen beavatkozásként ismeri el, tekintettel az EJEB gyakorlatára is. A *Rees v. The United Kingdom* ügyben (1986. október 17-én hozott határozat, No. 2/1985/88/135.) az EJEB figyelembe vette, hogy egy transznemű személy komoly pszichológiai problémáinak megoldása érdekében, jogosult a nemváltoztató műtétnek alávetni magát (38. pont).

- *Fenti elvek alkalmazása jelen ügyben*

56. Jelen beadvány tárgyát képező jogszabályi rendelkezések, azáltal, hogy ellehetetlenítik a nemváltoztatás jogi elismerését megfosztják az indítványozókat a társadalomban való lelki gondoktól mentes élet lehetőségétől. Erre a Magyar Pszichológiai Társaság LMBTQ Szekciójának állásfoglalása (P/12. számon mellékelve; továbbiakban: állásfoglalás) kifejezetten felhívta a jogalkotó figyelmét. Az állásfoglalás kifejti, hogy törvény nélkülöz minden neonatológiai és fejlődéslélektani alapot, így az különösen veszélyes tekintettel arra, hogy egy amúgy is rendkívül sérülékeny, kirekesztett csoportot helyez még kilátástalanabb helyzetbe. A Magyar Pszichológiai Társaság szerint jogalkotó úgy hivatkozik az orvos által megállapított tényként a születési nemre, hogy figyelmen kívül hagyja a születési nem megállapításának a vélnél jóval gyakoribb nehézségeit, ellentmondásosságát. Ugyanis az elsődleges nemi jelleg, illetve a kromoszóma alapján sem lehet minden kétséget kizáróan

meghatározni minden ember biológiai nemét – mivel ez a kettő ellentétes biológiai nemre is vonatkozhat. „A születési nem meghatározásának előforduló nehézségei számos esetben vezetnek olyan tévedésekhez, amelyek a serdülőkori szexuális- és nemi fejlődéskor válnak egyértelművé (pl. interszex egyének/testek esetében) csak hosszas munkával helyrehozható pszichés és szociális károkat okozva az érintetteknek. Így különösen fontosnak tartjuk az egyének szabad döntési jogának megóvását saját nemük meghatározásában”

57. Az állásfoglalás rögzíti, hogy számos kutatás demonstrálta, hogy a transznemű személyek többsége számára alapvető fontosságú, hogy a születésükkor különböző biológiai jellemzők alapján nekik tulajdonított nem helyett a saját maguk által igaznak megélt és megtapasztalt nemük szerepelhessen hivatalos irataikban, illetve ez ezek alapját képező születési anyakönyveben. „Mind a klinikai tapasztalat, mind a kutatási eredmények igazolják, hogy azok a személyek, akik választott nevükkel, önazonosan, megélt nemük szerint élhetik mindennapjaikat (beleértve az állami szolgáltatások igénybevételét), kevésbé érintettek pszichiátriai zavarokban (pl. depresszió, szorongásos tünetek, öngyilkossági gondolatok), nagyobb arányban vesznek igénybe biztonságos egészségügyi szolgáltatásokat, aktívabb állampolgárok, mindezekon keresztül pedig sokkal inkább hasznos, boldog tagjaivá válnak a közösségeiknek.”(...) „Szakmai álláspontunk szerint azzal, hogy ellehetetlenítik a nem jogi megváltoztatását, tulajdonképpen arra kényszerítik a nemi helyreállítást kereső transznemű és interszex embereket, hogy folyamatos diszkriminációban éljenek. Magyarországon immár több mint három éve eleve ki sem adnak nem- és névváltoztatási engedélyeket, ami önmagában hatalmas teherként a nemi helyreállítást kereső egyénekre – velük dolgozó pszichológusokként munkánk során nap mint nap tapasztaljuk ennek a kilátástalanságnak, reménytelenségnek klienseinkre gyakorolt hatását. Mindennemű hátrányos megkülönböztetésnek súlyos negatív következményei lehetnek az egyén, illetve az adott közösség mentális egészségére, életére. Ez hatványozottan igaz akkor, amikor törvényi szinten vannak meg olyan jogokat, amelyek elengedhetetlenek embertársaink boldogulásához. Mindezekre hivatkozva, a klienseink biztonságáért, egészségéért felelős szakemberekként határozottan ellenezzük a tervezett törvénymódosítást.”

58. Az Alkotmánybíróság a fent ismertetett döntéseiben elismerte, hogy a transznemű emberek szellemi egészségének védelmében, illetve a személyiség integritásának megőrzése érdekében sor kerülhet olyan egészségügyi beavatkozásra, amely önmagában véve a testi egészség csorbitásának minősülne – tehát azt, hogy a transznemű emberek esetében annak korlátozása, hogy megélt nemük szerint éljük életünket a szellemi, lelki egészséget károsító, vagyis alapvető jogot sértő korlátozás. A transznemű emberek életében a műtéti nemi

helyreállítás lehetősége a jogi elismerés hiányában nem csupán elégtelen a lelki egészséghez való jog biztosítása szempontjából, de egy még kiszolgáltatottabb helyzet megélését is eredményezi.

59. A Magyar Pszichológiai Társaság 2016-os kiadványában (*Útmutató a meleg, leszbikus, biszexuális, transznemű és gender-nonkonform kliensekkel folytatott pszichológiai munkához*² a továbbiakban: *Útmutató*) kifejtésre kerül, hogy a nemi diszfória hozzájárulhat a mentális egészségi problémák kialakulásához az előbbi kezelése enyhítheti az utóbbiak súlyosságát. A mentális egészségi problémák előfordulása és a transznemű személyek által megtapasztalt kisebbségi stressz pszichológiai következményei között szintén van összefüggés. A kisebbségi stressz terminus arra utal, hogy a stigmatizáció, diszkrimináció és alkalmazkodási kényszer olyan extra stresszforrást jelent, amely hajlamosítja az érintetteket mentális vagy szomatikus betegségekre. A nemváltás jogi aspektusainak olyan módon történő ellehetetlenítése, amit a jelen beadványban támadott jogszabály valósít meg a kisebbségi stressz pszichológiai következményeinek megtapasztalásának esélyeit rendkívüli módon megnövelheti, jelentős veszélybe sodorva az érintettek mentális egészségét.
60. Az *Útmutató* szerint „Több tanulmány igazolta, hogy a kisebbségi stressznek igen komoly negatív pszichológiai következményei lehetnek: többek között öngyilkossági fantáziák és kísérletek (Center for Substance Abuse Treatment, 2012; Clements-Nolle et al., 2006; Cochran & Cauce, 2006; Nuttbrock et al., 2010; Xavier et al., 2005), illetve befejezett öngyilkosságok (Dhejne et al., 2011; van Kesteren, Asscheman, Megens, & Gooren, 1997). Újabb kutatások összefüggéseket mutattak ki a külső stresszforrások és a pszichológiai distressz között (Bockting et al., 2013; Nuttbrock et al., 2010), ideértve az öngyilkossággal kapcsolatos fantáziákat, öngyilkossági kísérleteket és az önbántalmazást (Dickey, Reisner, & Juntunen, 2015; Goldblum et al., 2012; Testa et al., 2012).” (lásd. 182. o.)
61. Az At. 3. § x) pontja által meghatározott biológiai nem fogalomnak az anyakönyvezés és személyazonosító adatok nyilvántartásában (At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontja) történő rögzítése és későbbi megváltoztatásának kizárása (At. 69/B. § (3) bekezdése) a nem cisznemű populációval szemben olyan az emberi méltóságot is sértő diszkriminatív helyzetet eredményez, ami, mint a mindennapi életet meghatározó stresszforrás hajlamosít az önbántalmazásra, valamint öngyilkosságra. Az a jogi szabályozás, ami az emberek egy részének ilyen rendkívül komoly, negatív pszichológiai következményeket tud okozni nem

² http://mpt.hu/wp-content/uploads/2016/12/MPT_APATerapiasUtmutato.pdf

összeegyeztethető az Alaptörvény XX. cikkében biztosított testi és lelki egészséghez való joggal.

62. Amennyiben a transznemű személyek számára a nemi helyreállító műtéthez való alapvető jogot megalapozhatja az Alkotmánybíróság korábbi érvei alapján a testi és szellemi egészség védelme, illetve a személyiség integritásának megőrzésének érdeke, akkor ezzel analóg módon a testi és szellemi egészség védelme érdekében a megélt nemi identitás jogi elismerését is biztosítani kell a transzneműek számára. Ezért a születési nem fogalomnak az anyakönyvezés és személyazonosító adatok nyilvántartásában (At. 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontja) történő rögzítése és későbbi megváltoztatásának kizárása (At. 69/B. § (3) bekezdése) alaptörvény-ellenes.

A fent részletesen kifejtett érvelésre tekintettel, az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a 2020. május 19-én elfogadott, az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény 2020. május 29. napjától hatályos 3. § k) és x) pontjának, illetve 44. § (3) bekezdésének, a 69/B. § (1) bekezdés b) pont be) alpontjának és a 69/B. § (3) bekezdésének és 101/A. § (2) bekezdésének alaptörvény-ellenességét azok ugyanis sértik az Alaptörvény II., VI., XV., és XX. cikkében védett alapvető jogokat valamint a B) Cikkben védett jogállamiság elvét, és az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján semmisítse meg azt.

Valamint kérem a tisztelt Alkotmánybíróság elnökét, hogy a jelen beadvány alapján indult eljárásban az Ügyrend 16. § (5) bekezdés a) pontja alapján, az ügyek ésszerű időn belüli elintézésével összefüggő feladatkörében [Abtv. 17. § (1) bekezdés d) pont] eljárva legyen szíves elrendelni az ügy soron kívüli vagy gyorsított eljárásban történő intézését, tekintettel arra, hogy jelen beadvány tárgya kiemelt jelentőséggel bír, többek között a sérthetetlen emberi méltóság korlátozását is okozó jogszabály megsemmisítésére irányul.

Kelt: Budapest, 2020. július 14.

Indítványozók képviselőjében:

dr. Karsai Dániel

Karsai Dániel Ügyvédi Iroda

dr. Karsai Dániel András